

Prikaz

Amitai Etzioni: *Security First*

Yale University Press, New Haven & London, 2007.

Autor se na početku djela ne želi svrstati među liberale kao ni među konzervativce, već naglašava iskustvene spoznaje i vlastite moralne principe u promatranju problematike sigurnosti u međunarodnim odnosima.

Etzioni vjeruje da se demokracija ne može "izvoziti" snagom oružja, posebno u zemlje koje nisu spremne za to, poput Afganistana i Iraka. Autor predstavlja *Security First* kao vanjsku politiku temeljenu na principu važnosti ljudskog života. Ovaj pristup ne prihvaća nasilje i narušavanje ljudskih prava kao pretpostavku stvaranja sigurnijeg društva. Neokonzervativci, s druge strane, demokratizaciju pomoću sile smatraju mogućom unatoč iskustvima iz Afganistana i posebno iz Iraka. Posebno se naglašava primarno pravo čovjeka na sigurnost, ali ne na način koji uključuje mučenje ili ubijanje kao najekstremnije oblike negiranja temeljnih ljudskih prava. Objektivan pristup pitanju sigurnosti Etzioni argumentira činjenicom da je stavio potpis na pismo prosvjeda protiv terorističkog napada od 11. 9., ali ne i na pristajanje na napad na Irak.

Autor podsjeća na mišljenje američke javnosti nakon terorističkog napada na New York i Washington, kad je 70% građana bilo spremno odreći se ustavom zajamčenih ljudskih prava ako to znači veću sigurnost. Međutim, 2004-2005. godine, ista američka javnost sa 70% izrazila je veću zabrinutost za temeljna ljudska prava, nego za vlastitu sigurnost. Autor prepoznaje važnu promjenu u shvaćanju pojma sigurnosti u međunarodnim odnosima. Sve se više javljaju nedržavni subjekti, ponajviše pritom misleći na terorističke organizacije i njihovu destruktivnu ulogu.

Etzioni svojom politikom *Security First* opravdano u centar pozornosti stavlja pitanje sigurnosti nuklearnog oružja. Pri tome se čini da ocjena o Rusiji, kao zemlji koja propada (*failing state*), neće biti prihvatljiva za dio čitateljstva unatoč određenim procjenama o nedovoljnim sigurnosnim mjerama u čuvanju ruskog nuklearnog arsenala. Autor drži da je u istom društvu s Rusijom i Pakistan gdje islamski ekstremisti mogu srušiti vladu preko noći. Podsjeća se na procjenu (američkih, op.a.) stručnjaka kako u Rusiji postoji 95% od ukupnog arsenala nuklearnog oružja i materijala izvan SAD-a, te da je 1997. godine bivši Jeljcinov savjetnik za nacionalnu sigurnost Aleksandar Lebed izjavio da je osamdeset i četiri nuklearne bombe veličine aktovke nestalo u SSSR-u, ali da izvješće nikad nije potvrđeno, a Lebed je ubijen u zrakoplovnoj nesreći.

Prema autoru, jedini način preventivnog djelovanja jest sprječavanje proliferacije i mirna demokratizacija, za razliku od one koja se trenutno odvija u

Afganistanu i Iraku. Međutim, kad autor ide u operacionalizaciju procesa demokratizacije, sugerira se da okupacijske snage moraju ostaviti elemente starog režima i polako ga transformirati stvarajući uvjete za rast liberalnih snaga. Problem postokupacijskog razdoblja zorno je ilustriran na primjeru Iraka. Krajem 2006. godine SAD su potrošile preko 25 mlrd. USD vlastitog i još 40 mlrd. USD iračkog novca za troškove izgradnje iračke infrastrukture, koja je unatoč tome još u lošim uvjetima. Isto tako, Saddam Hussein je 2003. godine proizvodio prosječno 2.6 mil. barela nafte dnevno, dok je ta količina 2006. godine 2 mil. dnevno dok je plan SAD-a bio 3 mil.

Etzioni se dotaknuo i pitanja Kosova kao posebno važnog pitanja za našu regiju. Smatra da multietničko Kosovo ne može egzistirati i da je to čista iluzija. Prema autoru, radilo se uvijek o društvu s etničkim koegzistiranjem (*ethnic co-existence*). Uočen je određeni apsurd u kojem SAD žele od Kosova napraviti društvo bez droga i oružja dok to isto ne mogu u vlastitom dvorištu. Također, izražen je pesimizam prema UN-ovoj Rezoluciji 1244 i misiji UNMIK-a, koja želi pomiriti ono što je nepomirljivo nazivajući to "*political science fiction*".

Poseban dio u knjizi posvećen je razmišljanjima o religiji kao sociološkom fenomenu promatrajući je kroz njenu primarnu ulogu vjerovanja, a ne sredstvo političke manipulacije. Autor ne prihvaća tezu o sukobu civilizacija, a posebno tezu o nadmoći zapadne kulture nad različitim "manje vrijednim kulturama". Posebno je naglasio važnost moralne kulture u kontekstu sigurnosti koja ne može biti temeljena samo na vojnoj snazi i drugim oblicima prisile, izražavajući uvjerenje da se sigurnost treba bazirati na vrijednostima. To se može uvjetno nazvati *soft security* koja upozorava na antidrušveno ponašanje.

Zašto bi knjiga mogla biti interesantna stručnoj, ali i široj javnosti? Autor nudi jedan drugačiji pristup u poimanju pitanja sigurnosti i pitanju na koji način pristupiti sigurnosnim problemima kojih i u budućnosti nećemo biti pošteđeni. Dodatan razlog za čitateljstvo jest referenca što se Amitai Etzioni nalazi među 100 najboljih američkih intelektualaca u knjizi Richarda Posnera "Public Intellectuals".

Mladen Nakić